

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
NR. I-1234 2, 30, 36, 36³, 36⁴ IR 50 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 36⁶ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO BEI LIETUVOS
RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 72 IR 589
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 30, 36, 36³, 36⁴ ir 50 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36⁶ straipsniu įstatymo projekto (toliau – VTAPI projektas) tikslas – efektyvinti vaiko apsaugą nuo seksualinio smurto ir kito pobūdžio vaiko teisių pažeidimų, užtikrinant, kad asmeniui, kuris buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, dėl vaiko išnaudojimo pornografijai, pelnymosi iš nepilnamečio prostitucijos, nepilnamečio įtraukimo į prostituciją ar disponavimo pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, vaiko pirkimo arba pardavimo, taip pat dėl kitų tyčinių sunkių ar labai sunkių nusikaltimų ar dėl analogiškų veikų, nurodytų kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose (toliau – nusikaltimai), neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas, arba asmeniui, padariusiam nusikaltimus, bet atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą arba jei kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaikė, arba jei yra lengvinančių aplinkybių, arba jei asmuo padėjo atskleisti organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo narių padarytas nusikalstamas veikas, arba jei asmuo yra pranešėjas, būtų užkirstas kelias vykdyti profesinę veiklą tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusią su vaikais, taip pat efektyvinti specializuotos pagalbos teikimą vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto (toliau – specializuota pagalba), šios pagalbos teikimo funkciją perduodant vykdyti vaiko teisių apsaugos institucijai – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) ir aiškiai reglamentuoti specializuotos pagalbos teikimą.

2007 m. spalio 25 d. Europos Tarybos konvencijoje dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos prieš juos, kurią Lietuva ratifikavo 2012 m. lapkričio 6 d. (toliau – Lansarotės konvencija), 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo vidaus teisės aktais, imasi būtinų teisėkūros ar kitų priemonių, kuriomis užtikrinama, kad nustačius atitinkamas įdarbinimo sąlygas, kandidatais dirbti darbą, kai tenka nuolat bendrauti su vaikais, galėtų tapti tik tokie asmenys, kurie nebuvo teismo pripažinti kaltais už seksualinį vaikų išnaudojimą ar seksualinę prievartą prieš juos. Ši teisinė nuostata numato, kad siekiant išvengti pavojaus, kad vaikas gali patirti seksualinį smurtą, reikia imtis priemonių užtikrinti, kad asmenys, pripažinti kaltais padarę nusikaltimus arba asmenys, padarę nusikaltimus, bet atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės negalėtų vykdyti profesinės veiklos, susijusią su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais, nustatant, kad draudimas tokiam asmeniui yra taikomas neterminuotai. Siekiant tinkamai įgyvendinti Lansarotės konvencijos nuostatas bei užtikrinti vaikų apsaugą nuo seksualinio smurto, VTAPI projektu siekiama nustatyti efektyvesnę Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPI) 30 straipsnio praktinį įgyvendinimą ir priežiūrą.

Šiuo metu galiojančio VTAPI 30 straipsnio teisinio reguliavimo praktinis įgyvendinimas susiduria su iššūkiais – teisiniam reguliavimui galiojant aštuonerius metus vis dar matyti, kad ne visi darbdaviai, paslaugų gavėjai prieš įdarbindami asmenį, ar prieš pradėdami gauti paslaugas patikrina, ar šis asmuo nėra teistas už nusikaltimus, taip pat nesant aiškaus minėto straipsnio įgyvendinimo

priežiūros mechanizmo, skirto užtikrinti, kad visi darbdaviai, paslaugų gavėjai prieš įdarbindami, gaudami paslaugą reikalautų asmenų pateikti pažymą iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro (toliau – ĮKNR), taip pat nėra numatytas ir tokių patikrinimų periodiškumas, kaip dažnai teistumo duomenys apie asmenis turėtų būti tikrinami (asmuo nusikalstamą veiką gali padaryti jau po įdarbinimo). Nėra tikslių statistinių duomenų kiek Lietuvoje yra įstaigų, įmonių ar organizacijų teikiančių paslaugas vaikams, kiek asmenų dirba tiesiogiai su vaikais. Tačiau remiantis keleto registrų ir kitų šaltinių duomenimis (*pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) statistinius duomenis turime 915 bendrojo ugdymo mokyklų, 715 ikimokyklinių švietimo įstaigų, 73 neformaliojo vaikų švietimo mokyklas, apie 35,5 tūkst. pedagoginių darbuotojų; pagal Socialinės globos licencijavimo elektroninių priemonių (SGLEP) duomenis turime 350 vaikų socialinės globos įstaigų; remiantis Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis – apie 712 sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių paslaugas vaikams (pagal išduotų licencijų skaičių); remiantis Kultūros paso įgyvendinimo sistema kultūros paslaugas vaikams teikia apie 1000 teikėjų*) galima prognozuoti, kad įstaigų, įmonių, organizacijų teikiančių paslaugas vaikams yra daug (tik pagal pateiktus duomenis – 3765 įstaigų). Kadangi nėra duomenų, kiek yra kitų įmonių, įstaigų, organizacijų, kur darbas ar savanoriška veikla yra tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susiję su vaikais bei nežinomas skaičius fizinių asmenų teikiančių paslaugas pagal individualią veiklą, daroma prielaida, kad jų yra 25 procentai nuo bendro žinomo (anksčiau minėto) įstaigų skaičiaus. Preliminariai bendrai būtų apie 5 tūkst. įstaigų (kuriose dirba nuo keleto iki keleto šimto asmenų), teikiančių paslaugas vaikams. Vadovaujantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Informatikos ir ryšių departamentas) statistiniais duomenimis apie gautus prašymus / paklausimus dėl ĮKNR pažymos / išrašo išdavimo pagal VTAPI 30 straipsnio 1 dalį už 2018–2021 metus (*2018 m.: gauta prašymų – 1396, iš jų, fizinių asmenų prašymų – 833, ugdymo įstaigų prašymų – 563 ir 489 paklausimai iš Tarnybos; 2019 m.: gauta prašymų – 2859, iš jų, fizinių asmenų prašymų – 1669, ugdymo įstaigų prašymų – 1190 ir 20 paklausimų iš Tarnybos; 2020 m.: gauta prašymų – 2941, iš jų, fizinių asmenų prašymų – 1776, įstaigų prašymų – 1165 (ugdymo įstaigų prašymų – 475, socialinių paslaugų centrų ir pagalbos šeimai centrų prašymai – 183, poliklinikos prašymų – 225, NVO prašymų – 182, parapijų prašymai – 54 ir kt.) ir 11 paklausimų iš Tarnybos; 2021 m.: gauta prašymų – 3697, iš jų, fizinių asmenų prašymų – 1998, įstaigų prašymų – 1699 (ugdymo įstaigų prašymų – 637, ŠMSM prašymų – 332, Lietuvos skautijos prašymų – 331, NVO prašymų – 134 ir kt.)*) galima pastebėti, kad asmenis tikrinančių darbdavių skaičiai yra itin maži, atsižvelgiant į tai, koks skaičius asmenų dirba tiesioginį darbą su vaikais, todėl manytina, kad išlieka didelė rizika, jog teisti už nusikaltimus asmenys, gali dirbti darbus ar vykdyti veiklas, kuriose yra tiesioginiai ir reguliariūs kontaktai su vaikais. 2023 m. prašymų / paklausimų dėl ĮKNR pažymos išdavimo skaičius išaugo ir galimai tam įtakos galėjo turėti VTAPI projekto rengimas, vykdomi tarpinstituciniai susitikimai, priminimai visuomenei apie VTAPI 30 straipsnyje įtvirtintą ribojimą (*2023 m. gauta 11873 prašymų, iš jų, fizinių asmenų prašymų – 4775, įstaigų prašymų – 7098*). Pažymima, kad daugiausiai prašymų buvo pateikta 2023 m. spalio-gruodžio mėn. (*šiuo laikotarpiu gauta 5193 prašymų, iš jų, fizinių asmenų – 999 ir įstaigų prašymų – 4194*). Taip pat, 2023 m. rugsėjo – spalio mėnesiais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pavedimu Tarnyba kartu su Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija) teritoriniais skyriais apsilankė 11 mokyklų ir neformalaus vaikų ugdymo organizacijų, siekiant įvertinti, ar laikomasi VTAPI 30 straipsnyje įtvirtintų įpareigojimų darbdaviui ir švietimo bei mokymo įstaigoms. Vizitų rezultatai atskleidė, kad tik viena iš visų aplankytojų švietimo organizacijų buvo išpildžiusi visus reikalavimus, kurie būtini užtikrinti besimokančių vaikų saugumą, o kitose pastebėti trūkumai –

darbuotojai, veiklų organizatoriai arba savanoriai, dirbantys su vaikais arba aplinkoje, kurioje yra vaikų, neturėjo visų būtinų pažymų, įrodančių, kad jie nėra teisti už nusikaltimus (visai neturėjo pažymų arba turėjo tik dalį pažymų dėl kai kurių darbuotojų). Manytina, kad siekiant užtikrinti vaikų saugumą, būtina tobulinti VTAPI 30 straipsnio teisinio reguliavimo praktinį įgyvendinimą.

Taip pat, praktikoje išryškėjo dar viena šiuo metu galiojančio teisinio reguliavimo spraga – atvejais, kai asmuo yra padaręs nusikaltimus, tačiau esant teisiniams pagrindams yra atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, asmuo laikomas neteistu ir galėtų dirbti darbą, vykdyti veiklas tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusias su vaikais, kadangi neatitinka šiuo metu galiojančio VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatytos sąlygos įsiteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu būti pripažintu kaltu padarius nusikaltimus. Pažymėtina, kad ĮKNR teistumo / neteistumo pažymoje duomenų apie atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės nėra pateikiama, todėl toks teisinis reguliavimas suteikia galimybę asmenims, padariusiems nusikaltimus, bet atleistiems nuo baudžiamosios atsakomybės turėti tiesioginius ir reguliarius kontaktus su vaikais, kas neleidžia pasiekti darbo su vaikais apribojimo keliamų tikslų.

VTAPI 29 straipsnio 6 dalyje yra reglamentuota vaiko ir jo šeimos narių teisė į kompleksinę pagalbą, apimančią socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, psichologinės ir kitokios pagalbos priemones. Taip pat, VTAPI įtvirtina individualizuotos ir kokybiškos pagalbos ir paslaugų teikimą vaikams, o tai reiškia, kad vaikui turi būti teikiamos ne bendro pobūdžio paslaugos ir pagalba, o tokios paslaugos ir pagalba, kuri atitinka konkrečius, specifinius jo poreikius, atitinkamai pagal vaiko situaciją. VTAPI 4 straipsnyje įtvirtintas individualizavimo principas numato, kad priimant su vaiku susijusius sprendimus atsižvelgiama į vaiko amžių, brandą, jo psichikos ir fizinės savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes bei emocinius ir socialinius ryšius. Taip pat kokybiškos pagalbos prieinamumo principas, kuris numato, kad vaikui ir jo šeimai reikalinga pagalba, paslaugos teikiamos kuo arčiau šeimos gyvenamosios vietos, užtikrinant jų kokybę, veiksmingumą, savalaikiškumą, tinkamą pobūdį, apimtį ir trukmę, atsižvelgiant į paslaugų teikėjo galimybes ir siekiant, kad ši pagalba bei paslaugos atitiktų vaiko ir jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą poreikius, jų teisėtus interesus. Kartu VTAPI numatyta, kad vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą turi būti teikiama reikalinga kompleksinė pagalba ir užtikrinama kita apsauga, kad jie galėtų atkurti sveikatą po patirtos fizinės ar psichinės traumos, ir kad ši pagalba turi būti pradeda teikti nedelsiant ir teikiama, kol ji vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą yra reikalinga. Nors toks teisinis reguliavimas suteikia teisę gauti visapusišką pagalbą bet kokio patirto smurto bei kitais nusikalstamų veikų prieš vaiką atvejais, pastebėtina, jog analizuojant praktinius atvejus matyti, kad bendri VTAPI nustatyti reagavimo į pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą algoritmai ne visada užtikrina geriausius vaiko, galimai patyrusio seksualinį smurtą, ir jo šeimos interesus. Nesant aiškaus ir teisiškai sureguliuoto VTAPI įtvirtintos pagalbos teikimo bei su vaiku dirbančių specialistų veiksmų algoritmo, pastebima, kad VTAPI įtvirtinta teisė gauti reikiamą pagalbą užtikrinama per vėlai, o kai kuriais atvejais apskritai neužtikrinama, todėl itin svarbu, kad įstatyme būtų įtvirtinta ne tik asmens teisė į reikiamą pagalbą, tačiau ir reglamentuoti pagalbą teikiantys subjektai, jų kompetencija ir pagalbos teikimo mechanizmas, taip užtikrinant, kad kiekvienas vaikas, galimai patyręs seksualinį smurtą, jam reikalingą pagalbą gautų kuo skubiau.

Kartu su VTAPI projektu teikiamas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 72 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ANK projektas), kuris užtikrins VTAPI projektu teikiamų pasiūlymų, susijusių su darbdavio, priimančiosios organizacijos bei juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio asmenį atlikti praktiką, stažuotis, pareigų patikrinti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą, neįdarbinti, nepasitelkti savanoriškai veiklai, nepriimti praktikai, stažuotei ar teikti paslaugas asmenų, pripažintų kaltais

padarius nusikaltimus, ar padariusius nusikaltimus, bet atleistų nuo baudžiamosios atsakomybės, o juos įdarbinus, pasitelkus savanoriškai veiklai, priėmus atlikti praktiką, stažuotę ar teikti paslaugas, nušalinti nuo kontaktų su vaikais, juos atleisti, nutraukti savanoriškos veiklos sutartį arba atsisakyti savanorio arba nutraukti savanoriškos praktikos / profesinės veiklos praktikos / stažuotės / paslaugų teikimo sutartį, taip pat pasiūlymo, susijusio su pareiga individualią veiklą vykdančiam asmeniui turėti ir pateikti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą vaiko atstovams pagal įstatymą, įgyvendinimą.

Siekiant pasiekti minėtus VTAPI projekto ir ANK projekto (toliau kartu – Įstatymų projektai) tikslus, numatomi šie Įstatymų projektų uždaviniai:

1. užtikrinti aiškesnį ir efektyvesnį darbo, paslaugų teikimo, savanoriškos veiklos, individualios veiklos, praktikos ir stažuotės, susijusios su vaikais, apribojimo teisinį reguliavimą ir praktinį įgyvendinimą;

2. griežtinti darbdavių, priimančiųjų organizacijų, juridinių asmenų, pasitelkiančių asmenis teikti paslaugas ar priimančių asmenis atlikti praktiką, stažuotis, vadovų ar jų įgaliotų asmenų atsakomybę už darbo, savanoriškos veiklos, praktikos, stažuotės, individualios veiklos ir paslaugų teikimo ribojimų nesilaikymą;

3. sudaryti teisinės sąlygas sukurti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą ir įtvirtinti pareigą asmeniui, norinčiam dirbti su vaikais, vykdyti savanorišką veiklą, atlikti praktiką, stažuotis, verstis individualia veikla ar teikti paslaugas vaikams, turėti šį kodą;

4. įtvirtinti institucijas atsakingas už darbdavių, priimančiųjų organizacijų ir juridinių asmenų, pasitelkiančių asmenis teikti paslaugas ar priimančių asmenis atlikti praktiką, stažuotis, vadovų ar jų įgaliotų asmenų pareigų vykdymo priežiūrą ir pažeidimų prevenciją;

5. reglamentuoti specializuotą pagalbą teikiančius subjektus ir šios pagalbos teikimo mechanizmą.

Prognozuojama, kad Įstatymų projektais naujai nustatyti reikalavimai ir siūlomos priemonės užtikrins, kad bus sukurti aiškūs VTAPI 30 straipsnio reikalavimų įgyvendinimo bei jų priežiūros mechanizmai. Sukurtos techninės priemonės padės įvertinti įstaigų, įmonių ir organizacijų, kurių darbuotojams, savanoriams, paslaugų teikėjams, besistažuojantiems ir praktiką atliekantiems asmenims taikomi VTAPI 30 straipsnio apribojimai, rizikingumą, numatyti kiek atitinkamose (socialinėje, švietimo, sveikatos priežiūros, kultūros ir kt.) srityse nustatytą atvejų, į kiek buvo sureaguota. Kasmet būtų rengiamos nacionaliniu ir / ar regioniniu lygiu VTAPI 30 straipsnio laikymosi ataskaitos, užtikrinančios VTAPI 30 straipsnio įgyvendinimo stebėseną, kokią įtaką pasiūlytų priemonių įgyvendinimas turi vaiko teisių apsaugai, ar jos yra tinkamos.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė Kristina Stepanova, tel. +370 616 31406, el. p. Kristina.Stepanova@socmin.lt, patarėja Ana Buzarevič, tel. +370 616 18454, el. p. Ana.Buzarevic@socmin.lt ir patarėja Gailė Veršekienė, tel. +370 691 42051, el. p. Gaile.Versekiene@socmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

VTAPI nėra apibrėžta specializuotas pagalbos sąvoka, todėl nėra aiškus šios pagalbos turinys.

VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalyje, yra įtvirtintas draudimas asmenims, įsiteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais dėl nusikaltimų, neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas, dirbti ar savanoriauti vaiko teisių apsaugos, vaikų socialinėse, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat draudimas dirbti darbą kitose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat jose savanoriauti, jeigu šis darbas ar savanoriška veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais yra susijusi su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu, bei verstis individualia veikla, jeigu ši veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusi su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą nėra numatyto draudimo dirbti, atlikti savanorišką veiklą, atlikti praktiką, stažuotis ar verstis individualia veikla, jeigu ši veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusi su vaikais, asmeniui padariusiam nusikaltimus, bet esant teisiniams pagrindams (laidavimui, kaltininkui ir nukentėjusiam asmeniui susitaikius, lengvinančioms aplinkybėms ir kt.) atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės.

Taip pat šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas neįvardina kultūros srities, kurioje yra daug įmonių, įstaigų ir organizacijų teikiančių paslaugas vaikams.

Šiuo metu galiojančioje VTAPĮ 30 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad papildomai taikomi darbo apribojimai gali būti taikomi tik mokytojams, juos numatant Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, nenumatant galimybės kituose įstatymuose numatyti papildomų darbo, praktikos, stažuotės, paslaugų teikimo ar veiklos su vaikais apribojimų kitų sričių specialistams.

VTAPĮ 30 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina sąrašą darbų, veiklų ar paslaugų, kurių dirbti, atlikti ar teikti dėl tiesioginių ir reguliarių kontaktų su vaikais neturi teisės asmenys, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais padarius nusikaltimus, nurodytus VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalyje, tačiau dabar galiojančioje VTAPĮ redakcijoje nėra nurodoma, kokie kontaktai yra laikytini tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaiku.

VTAPĮ 30 straipsnio 4 dalis įpareigoja darbdavį, ketinantį įdarbinti asmenį vykdyti profesinę veiklą ar priimti asmenis savanoriauti, veiklai susijusiai su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais vaiko teisių apsaugos, vaikų socialinėse, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, priimti asmenį į darbą ar savanoriauti tik gavęs ĮKNR pažymą, kad asmuo nėra teistas už nusikaltimus.

Šiuo metu galiojančiame VTAPĮ 30 straipsnio 8 dalyje numatyta, jeigu asmuo, kuriam taikytini VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalyje nustatyti apribojimai, priimamas dirbti ar užsiimti VTAPĮ 30 straipsnyje nurodytų paslaugų teikimo veikla ir paaiškėja, kad jis pateikė melagingus ar tikrovės neatitinkančius duomenis apie save, su juo nutraukiama paslaugų sutartis dėl paslaugų teikimo vaikui. Asmenys, kurie priimti į darbą ar savanoriškai veiklai nepaisant šiame straipsnyje nustatytų darbo apribojimų, nedelsiant nušalinami nuo kontaktų su vaikais ir atleidžiami iš darbo atitinkamai Lietuvos Respublikos darbo kodekse nustatyta tvarka, su jais nutraukiama savanoriškos veiklos sutartis, tačiau nėra numatyta, kad esant galimybei toks darbuotojas ar savanoris perkeliamas į kitas pareigas, jei šis darbas ar savanoriška veikla nesusijusi tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais, taip pat, kad tais atvejais, kai su asmeniu nėra sudaroma savanoriškos veiklos sutartis, yra atsisakoma savanorio.

Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nenumato aiškaus VTAPĮ 30 straipsnyje nurodytų reikalavimų vykdymo priežiūros mechanizmo, skirto užtikrinti, kad visi darbdaviai, priimančiųjų organizacijų, juridinių asmenų, pasitelkiančių asmenis teikti paslaugas ar priimančių asmenis atlikti praktiką, stažuotis, vadovai ar jų įgalioti asmenys prieš įdarbindami, pasitelkdami savanoriškai veiklai, priimdami atlikti praktiką, stažuotę, prieš gaudami paslaugas patikrintų ir

įsitikintų, kad darbuotojui, savanoriui, asmeniui, teikiančiam paslaugas, atliekančiam praktiką ar stažuotę, netaikomi VTAPI 30 straipsnyje numatyti apribojimai.

Pagal šiuo metu galiojančią teisinį reguliavimą į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje reaguojama ne vėliau nei per 6 valandas, tačiau nėra išskirtos smurto formos. Skubaus reagavimo mechanizmas (per 1 valandą) VTAPI 36 straipsnio 3 dalyje numatytas tik tokiais atvejais, kai Tarnyba iš policijos pareigūnų gauna pranešimą apie vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, tačiau gavus pranešimą apie galimą seksualinį smurtą, ne visais atvejais vaikas bus jam nesaugioje aplinkoje, t. y. gali būti situacija, kai vaikas jau po patirto seksualinio smurto atsidurs saugioje aplinkoje (savo gyvenamojoje vietoje) ir policijos pareigūnai gali nenustatyti vaiko buvimo jam nesaugioje aplinkoje aplinkybės, todėl ir gali nesuveikti skubaus reagavimo mechanizmas.

VTAPI 36³ straipsnio 3 dalis numato, kad Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs vaiko apsaugos poreikį, ne vėliau kaip kitą darbo dieną inicijuoja atvejo vadybininko paskyrimą ir organizuoja mobiliosios komandos sudarymą. Toks teisinis reguliavimas įtvirtina pareigą mobiliąją komandą sudaryti visais atvejais, nenumatant išimčių, net ir tais atvejais, kai lygiavertė pagalba vaikui ir šeimai jau yra teikiama ar gali būti suteikta kitais būdais.

Šiuo metu kompleksinės (psichologinės, socialinės, teisinės, medicininės) ir kitos pagalbos vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinės prievartos ir išnaudojimo, ir jų tėvams, tėvams (globėjams) teikimo funkciją vykdo globos namai „Užuovėja“ ir juose esantis Vaikų, nukentėjusių nuo seksualinės prievartos, pagalbos centras (toliau – Pagalbos centras). Atkreiptinas dėmesys, kad 2023 metais buvo atlikta globos namų „Užuovėja“ funkcijų peržiūra ir anksčiau įstaigoje teiktų paslaugų nepilnametėms motinoms bei jų vaikams, socialinės globos paslaugų suaugusiems asmenims (moterims) su proto ir / ar psichikos negalia ir jų vaikams atsisakyta, liko tik Pagalbos centro ir Edukacinio centro teikiamos paslaugos, kurias VTAPI projektu siūloma perduoti teikti Tarnybai. Pritarus VTAPI projektui globos namai „Užuovėja“ bus reorganizuoti, įstaigą prijungiant prie Tarnybos. Tokiu būdu globos namų „Užuovėja“ teises ir pareigas įgyvendins Tarnyba. Tarnyba globos namų „Užuovėja“ prijungimo metu planuoja perimti visus etatus (pareigybes), kurių iš viso 29 (šiuo metu faktiškai užimtos pareigybės – 25,25, laisvos pareigybės – 3,75). Įvertinant tai, kad globos namų „Užuovėja“ Pagalbos centras pagal paslaugų specifiškumą yra vienintelis toks Lietuvoje, o jo darbuotojai turi specialias kompetencijas, praktiką dirbti su vaikais, galimai nukentėjusiais nuo seksualinio smurto, planuojama, kad visiems įstaigos darbuotojams, kurių šiuo metu yra 25, bus pasiūlyta pereiti dirbti į Tarnybą, laikantis Lietuvos Respublikos darbo kodekse įtvirtintų procedūrų ir terminų.

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) yra numatyta bendro pobūdžio atsakomybė už vaiko teisių pažeidimus, aiškiai nenurodant, kad VTAPI 30 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų nevykdymas papuola į ANK 72 straipsnio reguliavimo sritį. Taip pat, ANK Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos įgaliota įstaiga ir Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos nėra numatytos kaip subjektai, pradedantys administracinę teiseną ir surašantys administracinio nusižengimo protokolus už ANK 72 straipsnyje numatytus pažeidimus bei nėra diferencijuota atsakomybė pagal pažeidimo sukeltas pasekmes.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama VTAPI projekte siūloma:

1. Apibrėžti specializuotos pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiems vaikams sąvokos turinį ir nustatyti, kad tai yra socialinės, psichologinės, sveikatos priežiūros ir kitokios pagalbos priemonių, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje teikiamų vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, bei jų atstovams pagal įstatymą, derinys. Socialinės paslaugos apimtų informavimą, konsultavimą, tarpininkavimą ir atstovavimą, ilgalaikės kompleksinės pagalbos rekomendacijų rengimą, laikiną apgyvendinimą, maitinimo organizavimą; psichologinės paslaugos – psichologinį vaiko įvertinimą; sveikatos priežiūros – sveikatos priežiūros paslaugų organizavimą, kitokios pagalbos priemonės apimtų teisinės vaiko apklausos organizavimą, teismo medicinos eksperto apžiūros organizavimą, vaikų užimtumą, edukaciją ir galimas kitas pagalbos priemones.

2. Praplėsti VTAPI 30 straipsnio taikymo sritį bei patikslinti straipsnio pavadinimą, kuris atitiktų straipsnio turinį, t. y. numatyti, kad VTAPI 30 straipsnyje nustatyti apribojimai yra taikomi ne tik darbo santykiams, tačiau taip pat ir teikiant paslaugas, užsiimant savanorišką veiklą, besiverčiant individualia veikla, atliekant praktiką, stažuotę, susijusią su vaikais, toks straipsnio pavadinimo patikslinimas įvestų teisinį aiškumą ir neklaidentų dėl nuostatos turinio. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugas vaikams gali teikti ne tik įstaigų, įmonių, organizacijų darbuotojai, bet ir asmenys, teikiantys paslaugas (pavyzdžiui, vesti edukacinę veiklą muziejuje vaikams arba šokių pamokas samdomas asmuo pagal paslaugų teikimo sutartį) ar užsiimantys savanoriška veikla (pavyzdžiui, savanoriai ligoninėje, siekiantys užtikrinti, kad nė vienas vaikas ligoninėje neliktų vienišas, arba savanoriai, siekiantys užtikrinti vaikams užimtumą socialiniuose centruose), atliekantys praktiką (pavyzdžiui, studentai, studijuojantys pedagogiką, profesinės veiklos praktiką atlieka mokykloje) svarbu numatyti, kad VTAPI 30 straipsnyje nustatyti apribojimai būtų taikomi visiems – tiek darbuotojams, tiek savanoriams, tiek asmenims atliekantiems praktiką ar stažuotę, tiek paslaugų teikėjams, turintiems kontaktą su vaikais (neapsiribojant tik darbo santykiais).

3. VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti draudimą dirbti su vaikais, užsiimti savanoriška veikla, atlikti praktiką, stažuotis, verstis individualia veikla ar teikti paslaugas fiziniam ar juridiniam asmeniui ne tik apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais padarius nusikalstamas veikas bet ir padariusiam nusikalstamas veikas, bet esant teisiniams pagrindams atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą arba jei kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaikė, arba jei yra lengvinančių aplinkybių, arba jei asmuo padėjo atskleisti organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo narių padarytas nusikalstamas veikas, arba jei asmuo yra pranešėjas, siekiant užtikrinti VTAPI 30 straipsnio keliamus tikslus ir maksimaliai sumažinti riziką vaikams nukentėti nuo seksualinio smurto. Atsižvelgiant į tai, kad VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje išvardintos sunkios nusikalstamos veikos, tikėtina, kad tokios veikos nebus pripažintos praradusiomis pavojingumą ar mažareikšmėmis, todėl atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo ar nusikalstama veika prarado pavojingumą ar atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės dėl mažareikšmiškumo nėra įtraukiamas į VTAPI 30 straipsnio ribojimus. Taip pat, siekiant užtikrinti teisėkūros sistemiškumą bei nuoseklumą ir įvertinus tai, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekse (pvz. 307 straipsnio 3 dalyje, 308 straipsnio 3 dalyje) įtvirtintas nusikalstamų veikų pavadinimus siūloma patikslinti VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje formuluotės: „*pelnymosi iš vaiko prostitucijos*“ pakeičiant ją formuluote „*pelnymosi iš nepilnamečio asmens prostitucijos*“ bei „*vaiko įtraukimo į prostituciją*“ pakeičiant ją formuluote „*nepilnamečio asmens įtraukimo į prostituciją*“.

4. Praplėsti VTAPI 30 straipsnio taikymo veiklos sritis, VTAPI 30 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtraukiant kultūros sritį (šalia vaikų socialinės, švietimo, sporto, sveikatos priežiūros), kurioje daug paslaugų teikiama vaikams (pvz. „Kultūros pasas“, kuriuo naudojasi visi Lietuvos 1-12 klasių mokiniai, o šias paslaugas teikia daugiau kaip 1 tūkst. paslaugų teikėjų), bei VTAPI 30 straipsnio 1

dalies 1 punkte atsisakyti vaiko teisių apsaugos institucijos, atsižvelgiant į tai, kad draudimai dirbti Tarnyboje ar jos įgaliotuose teritoriniuose skyriuose asmenims numatyti šio straipsnio atskiroje (10) dalyje.

5. Įtraukti ir numatyti ribojimą teikti paslaugas juridiniam asmeniui, kuris teikia paslaugas kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims, kurių veikla yra tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusi su vaikais, taip užkertant galimybę asmenims, padariusiems nusikaltimus, turėti kontaktus su vaikais teikiant paslaugas juridiniams asmenims, kurių tiesioginė veikla nėra susijusi su vaikais, bet jie gali teikti paslaugas kitiems juridiniams asmenims, kurių veikla yra susijusi tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais (pvz. asmuo negalės teikti paslaugų valymo įmonei, kuri teikia paslaugas mokyklai).

6. Įtraukti draudimą ne tik verstis individualia veikla, tačiau ir teikti paslaugas, kaip atskirą veiklos formą, nes pasitaiko atvejų, kai tam tikra veiklos vykdymo forma nepatenka nei po darbo sritimi nei po paslaugų teikimu vykdant individualią veiklą (pavyzdžiui, pasirašoma paramos sutartis su nevyriausybine organizacija dėl atitinkamų paslaugų teikimo (mokymų vaikams vedimo ar kt.)).

Tokiu reguliavimu siekiama užtikrinti proporcingo draudimo dirbti, užsiimti savanoriška veikla, atlikti praktiką, stažuotis, verstis individualia veikla ar teikti paslaugas subjektams, numatant, kad apribojimai galioja visiems VTAPI 30 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytose socialines, kultūros, švietimo, sporto ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose asmenims dirbantiems, užsiimantiems savanoriška veikla, atliekantiems praktiką, besistažuojantiems be išimties, o dirbantiems, užsiimančiais savanoriška veikla, atliekantiems praktiką, besistažuojantiems kitose, nei nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte, įstaigose, įmonėse ir organizacijose tik tada, jei šis darbas, savanoriška veikla, praktika ar stažuotė tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susiję su vaikais, o besiverčiantiems individualia veikla ar teikiantiems paslaugas fiziniams ar juridiniams asmenims – jei ši veikla, paslaugos ar juridinio asmens, kuriam teikiamos paslaugos, veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susiję su vaikais.

7. VTAPI 30 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti, kad kitiems asmenims pagal atliekamo darbo, teikiamos paslaugos, veiklos, praktikos ar stažuotės pobūdį gali būti taikomi papildomi darbo, paslaugų teikimo, savanoriškos veiklos, praktikos, stažuotės, individualios veiklos apribojimai, nustatyti tam tikras sritis reglamentuojančiuose įstatymuose, toks teisinis reguliavimas padės išvengti teisinių spragų ir apims platesnį subjektų ratą, kuriems gali būti taikomi apribojimai dirbti / vykdyti veiklas susijusias su vaikais, jei atitinkamą veiklą koordinuojantis subjektas matytų pagrindą tokį draudimą įtvirtinti.

8. Atskleisti VTAPI įtvirtintų sąvokų „tiesioginio kontakto“ ir „reguliaraus kontakto“ turinį ir numatyti, kokius kriterijus atitinkantis kontaktas gali būti laikomas tiesioginiu ir koks reguliariu, taip sudarant galimybę tiek norinčiam įsidarbinti, vykdyti savanorišką veiklą, atlikti praktiką, stažuotis, užsiimti individualia veikla ar teikti paslaugas asmeniui, tiek darbdaviui, priimančiajai organizacijai bei juridiniam asmeniui įvertinti, ar jiems kyla VTAPI 30 straipsnyje numatyti apribojimai ir pareigos. Toks teisinis reguliavimas sudaro galimybes darbus, savanorišką veiklą, praktiką, stažuotę, individualią veiklą ar paslaugas skirstyti ne pagal profesiją, tačiau pagal aiškų tiesioginio ir reguliaraus kontakto su vaiku kriterijų, o tai turi esminę įtaką ne ribojant galimybę apamai užsiimti tam tikra profesija, tačiau nedirbti, nesistažuoti, nevykdyti savanoriškos veiklos, praktikos, individualios veiklos, susijusios su vaikais ar teikti paslaugų vaikams. Dėl minėtų priežasčių, siūloma atsisakyti įgaliojimų Vyriausybei tvirtinti Darbų, veiklų ir paslaugų, kurių dirbti, atlikti ar teikti dėl tiesioginių kontaktų su vaikais neturi teisės asmenys, įsisteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI skyriuje, ar už kitas nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu

išnaudojimu, vaikų pornografija ar prostitucija, sąrašą, nes apibrėžti visus darbus, kurie gali būti tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susiję su vaikais yra gana problematiška, todėl yra didelė rizika praleisti svarbias sritis arba nustatyti neproporcingus apribojimus.

9. Siekiant išvengti tokių praktinių situacijų, kai reguliavimas gali būti perteklinis ir nukreiptas į vaiko atstovus pagal įstatymą, o priešingai – siejant pareigą su paslaugos gavėjo atsakomybe, siūloma VTAPI 30 straipsnio atsisakyti paslaugų gavėjo sąvokos ir vietoj jos vartoti „juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis“ sąvoką, tokiu būdu užtikrinant, kad teisinis reguliavimas būtų nukreiptas tikslingai į atitinkamus subjektus, nesukuriant papildomų pareigų ir atsakomybės atstovams pagal įstatymą.

10. VTAPI 30 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti darbdavio, priimančiosios organizacijos, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis, vadovo ar jo įgalioto asmens pareigą prieš priimant asmenį į darbą, leidžiant jam užsiimti savanoriška veikla, atlikti praktiką, stažuotis, pradedant teikti paslaugas, įsitikinti, kad šiam asmeniui negalioja VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas, t.y. patikrinti asmeniui išduotą neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą ir įsitikinti, kad jis galioja. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo išdavimo ir patikrinimo mechanizmas aprašytas šios dalies 12 punkte. Tikimasi, kad tokio naujo įrankio sukūrimas ženkliai supaprastintų procedūras, kurios šiuo metu apsiriboja pažymos iš ĮKNR gavimu, o tinkami technologiniai sprendimai sumažintų tiek asmenų, norinčių dirbti, atlikti praktiką, stažuotis, užsiimti savanoriška veikla, individualia veikla su vaikais, ar teikti paslaugas jiems, tiek darbdavių, savanoriškos veiklos organizatorių ir juridinių asmenų, pasitelkiančių asmenis teikti paslaugas ar priimančių atlikti praktiką, stažuotis, vadovų ar jų įgaliotų asmenų ir Informatikos ir ryšių departamentui galinčią kilti administracinę naštą dėl sugriežtintų reikalavimų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo tikrinimo periodiškai, kai pažymas iš ĮKNR reikėtų gauti ir išduoti ne vieną kartą ir plačiam subjektų ratui, o pasitelkus inovatyvesnį sprendimą, duomenis iš ĮKNR bus galima gauti bet kuriuo metu ir aktualius tikrinimo metu.

11. VTAPI 30 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti asmens, ketinančio dirbti, vykdyti savanorišką veiklą, atlikti praktiką, stažuotis, verstis individualia veikla ar teikti paslaugas, jei jam taikomi VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatyti apribojimai, pareigą turėti galiojantį neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą, kurio išdavimo ir naudojimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Taip pat numatyti darbdavio, priimančiosios organizacijos, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis, vadovo ar jo įgalioto asmens pareigą periodiškai, ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus, tikrinti darbuotojų, savanorių, paslaugų teikėjų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo galiojimą, siekiant užtikrinti, kad viso darbo, paslaugų teikimo, savanoriškos veiklos, praktikos ar stažuotės vykdymo metu dirbtų, užsiimtų savanoriška veikla, atliktų praktiką, stažuotųsi, verstųsi individualia veikla, teiktų paslaugas asmenys, kuriems netaikomi VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatyti apribojimai. Pažymima, kad darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis, vadovas ar jo įgaliotas asmuo įpareigojamas nors kartą per kalendorinius metus patikrinti savo darbuotojų, savanorių, paslaugų tiekėjų, asmenų atliekančių stažuotę ar praktiką, neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo galiojimą. Tai yra nustatomas minimalus patikrinimų skaičius, siekiant išvengti darbdavių, priimančių organizacijų ar minėtų juridinių asmenų vadovų ar jų įgaliotų asmenų apkrovimą papildomais įpareigojimais. Be to, siekiant palengvinti darbdaviams įgyvendinti šią prievolę, numatoma įdiegti automatizuotą teistumo duomenų tikrinimą (kaip vieną iš priemonių). VTAPI 30 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų įstaigų, įmonių ir organizacijų vadovai gaus iš ĮKNR automatinį pranešimą apie pasikeitusį savo darbuotojų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų statusą (bus susietos ĮKNR ir Valstybinio socialinio draudimo fondo

valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Sodros) duomenų bazės). Siekiant patikrinti savanorišką veiklą atliekančių, besistažuojančių, atliekančių praktiką ar teikiančių paslaugų asmenų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų galiojimą, įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo galės į sukurtą elektroninių paslaugų portalą importuoti šių asmenų sąrašą ir sistemoje bus vykdomas patikrinimas (pateiktų asmenų sąrašas bus susietas su jų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų statusais (t.y. prie kiekvieno asmens bus pateikta atitinkamai, kad asmens neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas galioja arba negalioja). Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo patikrinimo mechanizmas bei elektroninių paslaugų portalų funkcionalumas aprašytas šios dalies 12 punkte.

Prognozuojama, kad toks teisinis reguliavimas ne tik užtikrins, kad asmenims kuriems turėtų būti taikomi apribojimai bus pasunkintos sąlygos įsidarbinti ar teikti paslaugas srityse, susijusiose su vaikais, tačiau reikalavimas tikrinti periodiškai (periodiškumą, užtikrinant, kad įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje nedirbtų, nesavanoriautų, neatliktų praktikos, nesistažuoję ar neteiktų paslaugų asmenys, kuriems taikomi VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatyti apribojimai, nustato pats darbdavys, priimančioji organizacija, juridinis asmuo, pasitelkiantis asmenį teikti paslaugas arba priimančias asmenį atlikti praktiką, stažuotis, tačiau ne rečiau nei kartą per kalendorinius metus, taip pat, atsižvelgiant į sukurtą automatizuoto asmenų, dirbančių pagal darbo sutartis, tikrinimo mechanizmą, laikoma, kad šių asmenų patikrinimas siunčiam darbdaviui pranešimus apie šių asmenų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo statuso pasikeitimus yra pakankamas ir nereikalaujantis papildomo periodinio tikrinimo, o turi būti tikrinama sukurta elektroninių pranešimų pašto dėžutė) užtikrins ir tai, kad asmuo net ir ateityje, jau įsidarbinęs, nuteistas ar atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikaltimų, veikiant tokiam mechanizmui, turėtų netekti galimybės būti šalia vaikų. Atitinkamai siūloma nustatyti ir kitos pusės (darbuotojo, asmens, kuris užsiima savanoriška veikla, atlieka praktiką, stažuojasi, verčiasi individualia veikla ar teikia paslaugas) veidrodinę pareigą turėti galiojantį neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą.

12. VTAPI 30 straipsnio 6 dalimi įtvirtinama, kad neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo išduodamo asmeniui išdavimo ir naudojimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas suformuojamas ĮKNR duomenų pagrindu. Siekiant nustatyti aiškius kriterijus, bei konkrečią tvarką dėl prašymo teikimo, neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo suformavimo trukmės, jo galiojimo / negaliojimo atvejų, kada ir kokiomis aplinkybėmis jis panaikinamas, kaip tikrinamas bei kitų svarbių aspektų, manoma, kad tokią tvarką turėtų teisę nustatyti ĮKNR valdytojas – Informatikos ir ryšių departamentas. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas asmeniui suformuojamas, jei ĮKNR nėra duomenų apie asmens atžvilgiu priimtą apkaltinamąjį teismo nuosprendį, kuriuo asmuo pripažintas kaltu dėl nusikalstamų veikų, nurodytų VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje, ar asmuo, padaręs VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas, atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais. Asmeniui suformuotame neteisėto darbo su vaikais prevencijos kode siūloma užšifruoti tokius asmens duomenis, kaip vardą, pavardę, gimimo datą, kodo suformavimo datą, nurodyti, kad nėra duomenų apie asmens atžvilgiu priimtą apkaltinamąjį teismo nuosprendį, kuriuo asmuo pripažintas kaltu dėl nusikalstamų veikų, nurodytų VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje, ar asmuo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais. Asmeniui suformuoto neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo galiojimas panaikinamas automatiškai, kai ĮKNR įrašomi duomenys apie asmens atžvilgiu priimtą apkaltinamąjį teismo nuosprendį, kuriuo asmuo pripažintas kaltu dėl nusikalstamų veikų, nurodytų VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje, ar duomenys apie asmens atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais. Taigi, jeigu, asmuo neturės VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje nustatytų

apribojimų, tai jo neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas galios, jeigu turės apribojimų – nebegalios.

Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo realizavimui siūloma sukurti elektroninę erdvę – elektroninių paslaugų portalą neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo (unikalaus QR kodo, kuriame užšifruojami asmens duomenys) išdavimo, jo galiojimo patikrinimo panaikinimo paslaugoms įgyvendinti (panašiai kaip Lietuvoje veikiantis užsieniečių skaitmeninis leidimas laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, kurio duomenų teisingumą ir leidimo galiojimą galima patikrinti Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje arba kaip skaidriai dirbančiojo asmens identifikavimo kodas, kurio galiojimą galima patikrinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėje). Asmuo, norintis gauti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą sukurtame elektroninių paslaugų portale (bet kuriuo metu) ar besikreipdamas į Informatikos ir ryšių departamentą turės pateikti prašymą dėl neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo išdavimo (nemokama paslauga); jei asmeniui netaikomi VTAPI 30 straipsnio 1 dalies apribojimai, jam suformuojamas neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas, kurį asmuo išsaugoja skaitmeninėje erdvėje (telefone, kompiuteryje) ir (arba) atspausdina pdf formatu. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo (jame užfiksuotų duomenų) galiojimą galima būtų patikrinti nemokamai įėjus į sukurtą elektroninių paslaugų portalą (nemoka viešai prieinama programėlė) ir telefono ar kito kompiuterinio įrenginio, turinčio kamerą, pagalba, nuskenavus neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kode užšifruoti duomenys automatiškai atnaujinami pagal ĮKNR esančius duomenis. Elektroninių paslaugų portale siūloma įdiegti ir periodinio neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo patikrinimo funkciją (kuri užfiksuos, kada darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio asmenį atlikti praktiką, stažuotis, vadovas ar jo įgaliotas asmuo tikrino darbuotojo, asmens, užsiimančio savanoriška veikla, atliekančio praktiką, besistažuojančio, besiverčiančio individualia veikla, teikiančio paslaugas, neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo galiojimą): darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis, vadovas ar jo įgaliotas asmuo pateikiant savo darbuotojų, savanorių, asmenų, atliekančių praktiką, besistažuojančių, paslaugų teikėjų sąrašą per elektroninių paslaugų portalą galės patikrinti jų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų galiojimus. Taip pat, darbdavys gaus automatinis pranešimus apie pasikeitusį jo darbuotojo neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo statusą, kas sudarys sąlygas darbdaviui tikrinti savo darbuotojus automatizuotu būdu. Tikimasi, tokio naujo įrankio sukūrimas ženkliai supaprastintų ir VTAPI 30 straipsnio įgyvendinimo priežiūros procedūras, nes priežiūrą vykdančios institucijos matys žymes (užfiksuotą datą), kada darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio atlikti praktiką, stažuotis, vadovas ar jo įgaliotas asmuo tikrino savo darbuotojų, savanorių, asmenų atliekančių praktiką, stažuotę, teikiančių paslaugas neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų galiojimus. Taip pat, elektroninių paslaugų portale siūloma įdiegti užklauso paslaugą priežiūrą vykdančioms institucijai, t.y. priežiūrą vykdanči institucijai per sukurtą elektroninių paslaugų portalą galės užklausti Informatikos ir ryšių departamento informacijos ar atitinkamas darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens vadovas ar jo įgaliotas asmuo, tikrino savo darbuotojų, savanorių, asmenų atliekančių praktiką, besistažuojančių, teikiančių paslaugas, neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų galiojimus, kada tikrino, kiek kartų tikrino, taip pat, ar buvo darbdaviui siųsti pranešimai apie jo darbuotojų neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo statuso pasikeitimus, jei buvo, ar jis perskaitė pranešimus. Tikimasi, kad minėtos funkcijos įdiegimas supaprastins darbdavių,

priimančiųjų organizacijų, juridinių asmenų vadovų ar jų įgaliotų asmenų VTAPĮ 30 straipsnio reikalavimų laikymosi patikrinimo procedūras.

Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo ir jo realizavimui elektroninės erdvės sukūrimas siūlomas įvertinus Lietuvoje jau veikiančių skaidriai dirbančiojo asmens identifikavimo kodo bei užsieniečių skaitmeninio leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje įgyvendinimo patirtis.

13. VTAPĮ 30 straipsnio 7 dalimi įtvirtinti vaiko atstovų pagal įstatymą teisę paprašyti VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų įstaigų, įmonių ir organizacijų vadovų ar jų įgaliotų asmenų informuoti, o minėti įstaigų, įmonių ir organizacijų vadovai ar jų įgalioti asmenys turi vaiko atstovus pagal įstatymą informuoti apie tai, ar jie arba jų įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje dirbantys, atliekantys praktiką, besistažuojantys, užsiimantys savanoriška veikla, teikiantys paslaugas vaikams, asmenys turi galiojantį neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą. Taip siūloma įtvirtinti vaiko atstovų pagal įstatymą teisę paprašyti fizinių asmenų, veikiančių pagal individualią veiklą ir teikiančių paslaugas jų vaikams pateikti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą, patikrinti, ar jie turi galiojantį neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą. Tokiu būdu bus sudarytos sąlygos vaiko atstovams pagal įstatymą atsakingai pasirinkti paslaugų teikėjus, turėti visą informaciją, reikalingą įsitikinti, kad jų vaikams paslaugų neteiks asmenys, įvykdę nusikaltimus.

14. VTAPĮ 30 straipsnio 9 dalimi numatyti, kokių veiksmų turi imtis darbdavys, priimančioji organizacija, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio asmenį atlikti praktiką, stažuotis, vadovas, nustačius, kad darbuotojas yra teistas dėl nusikalstamų veikų arba asmuo yra padaręs nusikalstamas veikas, bet atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais – nedelsiant nušalinti nuo kontakto su vaikais ir atleisti Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka / nutraukti savanoriškos veiklos sutartį ar atsisakyti savanorio, jei dirbama ar užsiimama savanoriška veikla VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytose įstaigose, įmonėse ir organizacijose. Jei asmuo dirba ar užsiima savanoriška veikla VTAPĮ 30 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytose įstaigose, įmonėse ir organizacijose siūloma nedelsiant nušalinti nuo kontakto su vaikais ir esant galimybei perkelti į kitas pareigas, jei šis darbas ar savanoriška veikla nebus susijusi tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais, nesant tokiai galimybei – atleisti iš darbo Darbo kodekso nustatyta tvarka / nutraukti savanoriškos veiklos sutartį ar atsisakyti savanorio. Taip pat su asmeniu teikiančiu paslaugas – siūloma nedelsiant sustabdyti sutarties vykdymą ir nutraukti paslaugų teikimo sutartį Lietuvos Respublikos civilinio kodekse nustatyta tvarka. Su asmeniu atliekančiu praktiką ar besistažuojančiu – siūloma nedelsiant nušalinti nuo kontaktų su vaikais ir su juo nutraukti savanoriškos praktikos, profesinės veiklos praktikos ar stažuotės sutartis.

15. VTAPĮ 30 straipsnio 11 dalimi numatyti, kokių veiksmų turi imtis į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgaliotų teritorinių skyrių darbuotojų (valstybės tarnautojų) pareigas skiriantis ar priimantis asmuo, jei paaiškėja bent viena iš VTAPĮ 30 straipsnio 10 dalyje nurodytų sąlygų – į šias pareigas skirtas ar priimtas asmuo (valstybės tarnautojas) nušalinamas nuo kontaktų su vaikais ir atleidžiamas iš darbo Darbo kodekse nustatyta tvarka arba atleidžiamas iš pareigų Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatyta tvarka.

16. VTAPĮ 30 straipsnio 13 dalimi nustatyti institucijas, atsakingas už minėto straipsnio įgyvendinimo priežiūrą bei jų pažeidimų prevencijos vykdymą. Atsižvelgiant į tai, kiek asmenų įvairiose srityse dirba, teikia paslaugas, atlieka praktiką, stažuojasi, užsiima savanoriška veikla tiesiogiai su vaikais, manytina kad darbdavių, savanoriškos veiklos organizatorių ir juridinių asmenų, pasitelkiančių asmenis teikti paslaugas ar priimančių atlikti praktiką, stažuotis, VTAPĮ 30 straipsnio įgyvendinimo priežiūrą neturėtų vykdyti viena įstaiga, nes tokiu būdu būtų sukeliamas didžiulė administracinė našta ir galimai atsirastų poreikis papildomoms valstybės biudžeto lėšoms,

kuriant naujus etatus išimtinai šiai funkcijai atlikti. Siekiant bendrų tikslų – užtikrinti geriausius vaiko interesus bei teisę į saugią aplinką, Įstatymų projektais siūloma paskirstyti priežiūros funkciją keletui įstaigų pagal atitinkamose srityse veikiančias įstaigas, įmones ir organizacijas – socialinės apsaugos ir darbo ministro, švietimo, mokslo ir sporto ministro bei sveikatos apsaugos ministro įgaliotoms institucijoms.

Šią priežiūros funkciją vykdyti siūloma perduoti šioms institucijoms:

1) Socialinių paslaugų priežiūros departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Socialinių paslaugų priežiūros departamentas) – vaikų socialinės globos įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

2) Nacionalinei švietimo agentūrai – švietimo įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

3) Valstybinei akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybai prie Sveikatos apsaugos ministerijos – sveikatos priežiūros įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

4) Tarnybai – jei savanoriška veikla vykdoma, praktika atliekama ir stažuojamasi, paslaugos teikiamos kitose, nei nurodyta šios dalies 1–3 punktuose, (pvz. kultūros, laisvalaikio ir kt.) įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat individualia veikla užsiimančių asmenų;

5) Valstybinei darbo inspekcijai – jei dirbama kitose, nei nurodyta šios dalies 1–3 punktuose, (pvz. kultūros, laisvalaikio ir kt.) įstaigose, įmonėse ir organizacijose.

Tikimasi, kad tokiu būdu paskirstant priežiūros funkciją tarp keleto įstaigų, bus galima užtikrinti efektyvesnį priežiūros mechanizmą nei šią funkciją deleguojant, pvz. tik vienai iš jų, tuo labiau, kad VTAPI įtvirtinta vaiko teisė būti apsaugotam nuo smurto sukuria pareigą šią teisę užtikrinti bet kuriai valstybės ar savivaldybės įstaigai, įmonei ar organizacijai be išimties.

Manytina, kad priežiūrą vykdančioms institucijoms turint daug pagalbinių įrankių (pvz. iš ĮKNR gaunamas sąrašas įstaigų, kurios neatlieka jokių patikrinimų; iš ĮKNR gauta informacija apie nustatytą atvejį; galimybė sužinoti apie darbdavio atliktus ar neatliktus veiksmus dėl nustatyto atvejo; elektroninių paslaugų portalo funkcionalumas), galės nuotoliniu būdu įvertinti įstaigų, įmonių ir organizacijų, kurioms taikomi VTAPI 30 straipsnio reikalavimai, rizikingumą, ir tik nustačius rizikingas įstaigas, įmones ir organizacijas vykdyti šių įstaigų patikrinimus, taip pat, atsižvelgiant į sukurtas technines galimybes, patikrinimai taip pat bus galimi vykdyti nuotoliniu būdu.

Be to, siūlomos institucijos ir dabar vykdo savo srityse veikiančių įstaigų, įmonių ir organizacijų atitinkamus planinius ir neplaninius patikrinimus, tai VTAPI 30 straipsnio įgyvendinimo priežiūrą galės vykdyti kartu su dabar vykdomais planiniais ir neplaniniais patikrinimais.

17. VTAPI 36 straipsnio 3 dalyje nustatyti skubesnį reagavimo į gautą pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą dėl galimo seksualinio smurto naudojimą prieš vaiką terminą (ne vėliau kaip per 1 valandą), kai pranešimas gautas iš policijos pareigūnų, turinčių darbo su nepilnamečiais kompetenciją, ir esančių įvykio vietoje, taip pat įtvirtinti pareigą Tarnybai reaguojant į tokio pobūdžio pranešimus įvertinti ar galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui yra poreikis gauti specializuotą pagalbą galimai seksualinį smurtą patyrusiems vaikams.

18. VTAPI 36³ straipsnio 3 dalimi matomas tikslingumas nedubliuoti mobiliosios komandos ir kitų specialistų teikiamos pagalbos, atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai Tarnyba nustato, kad specializuota pagalba vaikui turi būti suteikta nedelsiant, o taip pat tais atvejais, kai nustačius vaiko apsaugos poreikį šeimai yra pritaikoma laikinosios priežiūros priemonė ir šeima apgyvendinama socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, šeimai čia patekus, su ja dirba šios įstaigos specialistų komanda, sudaromas pagalbos planas, taip pat teikiamos kitos skubiai reikalingos paslaugos krizinei situacijai įveikti. Jei Tarnyba nustatys, kad vaikui, kuris galimai patyrė seksualinę prievartą, specializuota pagalba reikalinga nedelsiant, jam ir jo atstovams pagal įstatymą turės būti ne tik suteikta reikalinga pagalba, bet ir parengtos ilgalaikės kompleksinės pagalbos rekomendacijos,

kurios, manytina, bus svarbus įrankis tolesniam pagalbos teikimui vaiko gyvenamojoje vietoje. Kadangi tai iš esmės tiesiogiai atkartoja mobiliosios komandos funkcijas, manytina, jog teisiniame reguliavime tikslinga numatyti išimtis kokiais atvejais mobiliosios komandos sudarymas neturi būti inicijuojamas. Be to, 36³ straipsnio 3 dalies nuostatą siūloma tikslinti nurodant, kad mobilioji komanda organizuojama vaikui gyvenant tėvų ar turimo vienintelio iš tėvų šeimoje, tokiu būdu nedubliuojant globos centro paslaugų, pavyzdžiui, intensyviosios pagalbos, kuri būtų teikiama, jei vaikas gyventų globėjų (rūpintojų) šeimoje.

Tais atvejais, kai nustatoma, kad specializuota pagalba reikalinga, bet ji gali būti suteikta per VTAPI 36⁶ straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą terminą (t. y., ne vėliau kaip per 60 dienų nuo pranešimo gavimo dienos), siūlytina, kad tokiu atveju mobiliosios komandos sudarymas organizuojamas, jei pagalba nepradedama teikti per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos. Siūlytina, kad specializuotos pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui poreikio vertinimo sąlygas ir tvarką nustatys socialinės apsaugos ir darbo ministras. Specializuotos pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui poreikio vertinimas, kaip analogija būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį ar vaiko apsaugos poreikio vertinimui, deleguojamas socialinės apsaugos ir darbo ministrui. Manytina, kad toks specializuotos paslaugos poreikio konkretizavimas padės sparčiau ne tik individualizuoti kiekvieną atvejį, tačiau ir optimizuos pačios Tarnybos darbą. Šiuo metu visos galimą seksualinį smurtą patyrusios aukos gauti specializuotas paslaugas registruojamos bendra tvarka, kai kuriais atvejais tam tikros specializuotos paslaugos tenka laukti du ir daugiau mėnesių, išskyrus atvejus, kai reikalinga skubiai pasinaudoti patalpomis atlikti teismo medicinos eksperto apžiūrą ar teisinę apklausą, tačiau vertinant bendrai šiuo metu Pagalbos centro teikiamų paslaugų poreikį, nėra atsižvelgiama į tai, kaip skubiai ir kokios konkrečiai paslaugos būtų reikalingos galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui.

19. Siekiant teisinio nuoseklumo ir aiškumo, papildyti VTAPI 36⁴ straipsnio 7 dalį numatant, kad vaiką laikinai prižiūrinčiu asmeniu negali būti asmuo, teistas už VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatytas nusikalstamas veikas, neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas, arba asmuo, padaręs šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas, bet atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais. Taip pat tikslinti šio straipsnio 8 dalį, numatant, jog Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, pritaikę vaiko laikinosios priežiūros priemonę, nedelsdami, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo vaiko laikinosios priežiūros priemonės pritaikymo dienos, Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre patikrina, ar vaiką laikinai prižiūrintis asmuo nėra teistas už nusikaltimus, neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas, arba asmuo yra padaręs nusikaltimus, bet atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

20. VTAPI papildyti 36⁶ straipsniu, kuriame būtų detalizuojamas specializuotos pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui poreikio vertinimas ir teikimas. Siūloma įtvirtinti, kad Tarnybos specialistai, reaguodami į gautą pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą dėl galimai patirto seksualinio smurto ir įvertinę specializuotos pagalbos poreikį, gali nustatyti, jog tokia pagalba privalo būti suteikta nedelsiant (pvz., jei yra įvykęs fizinės prievartos atvejis, vertinant laiko tarpą nuo padarytos nusikalstamos veikos, taip pat atsižvelgiant į vaiko fizinę / emocinę būklę ir kt.); kad tokia pagalba reikalinga, bet gali būti suteikta ne vėliau kaip per 60 dienų nuo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos (pvz., atvejais, kai vaikui, nukentėjusiam nuo seksualinio smurto, yra galimybė arčiau jo gyvenamosios vietos suteikti skubias medicinines priežiūros, psichologo paslaugas, o kitos Tarnybos teikiamos specializuotos paslaugos gali būti gaunamos ir vėliau atlikus registraciją) arba, kad tokia pagalba iš viso nėra reikalinga (pvz., pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą nagrinėjimo metu išaiškėja aplinkybė dėl praeityje vaiko patirto seksualinio

smurto, tačiau vaiko teisės tuo metu ir dabar yra užtikrinamos tinkamai ir patirtis yra išgyventa gavus ar gaunant tinkamą pagalbą ir pan.). Atkreiptinas dėmesys, kad nustatymas, jog specializuota pagalba yra nereikalinga, nereiškia pagalbos poreikio nebūvimo. Specializuota pagalba ir pagalbos poreikis – skirtingi dalykai. Specializuotos pagalbos esmė – vaikui, galimai nukentėjusiam nuo seksualinio smurto, palankioje aplinkoje atlikti teismo medicinos eksperto apžiūrą, teisinę vaiko apklausą, psichologinį vaiko įvertinimą, laikiną apgyvendinimą, maitinimą, specialistams parengti ilgalaikės kompleksinių paslaugų rekomendacijas ir suteikti kitas būtinas paslaugas. Pavyzdžiui, jeigu išaiškėja 8 metų senumo įvykis, tai organizuoti teismo medicinos eksperto apžiūrą nereikalinga ar nedelsiant organizuoti skubų vaiko psichologinį įvertinimą, tačiau gavus tokią informaciją Tarnyba atliks vaiko situacijos vertinimą ir, jei nustatys vaiko apsaugos poreikį arba būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį, įsijungs atvejo vadybos procesas. Tokiu atveju vaikas ir šeima taip pat gaus pagalbą, kurios pobūdį nustatys atvejo vadybininkas. Vaikas ir jo šeima neliks be pagalbos. Siūlymas įtvirtinti nuostatą, kad Tarnybos specialistai, įvertinę specializuotos pagalbos poreikį, gali nustatyti, kad tokia pagalba privalo būti suteikta nedelsiant, neapibrėžiant jos konkrečiu valandų ar dienų skaičiumi, siejamas su 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR 18 straipsnio 3 dalies nuostatos įgyvendinimu. Siūloma nustatyti, kad Tarnybos specialistai, įvertinę specializuotos pagalbos poreikį, gali nustatyti, kad tokia pagalba reikalinga, bet gali būti suteikta ne vėliau kaip per 60 dienų nuo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos, atsižvelgiant ir įvertinus tokius atvejus, kai vaikui, nukentėjusiam nuo seksualinio smurto, yra galimybė arčiau jo gyvenamosios vietos suteikti skubias medicinines priežiūros, psichologo paslaugas ir šių paslaugų ir pagalbos priemonių užtikrinimą vaikui organizuoja tėvai savarankiškai, tačiau vaikui bus reikalinga gauti psichologinio įvertinimo išvadą iš Tarnybos. Tokiu atveju vaikas bus užregistruojamas į eilę gauti specializuotą pagalbą Tarnyboje, pavyzdžiui, tam, kad specialistai parengtų ilgalaikės kompleksinės pagalbos vaikui ir jo šeimai rekomendacijas, tačiau laukiant tik šios paslaugos, kitos pagalbos priemonės vaikui užtikrinamos tėvų savarankiškai ir jo būklė neblogės.

Konkrečios sąlygos ir kriterijai, padėsiantys vaiko teisių apsaugos specialistams priimti tinkamus sprendimus vertinant specializuotos pagalbos poreikį, bus įtvirtinti poįstatyminiame teisės akte. Tikimasi, kad toks reguliavimas ne tik padės nustatyti kiekvieną vaiką, kuriam reikalinga specializuota pagalba, bet ir užtikrinti savalaikį jo patekimą į Tarnybą šiai pagalbai gauti.

VTAPI 36⁶ straipsnio 2 dalyje įtvirtinamas teisinis pagrindas socialinės apsaugos ir darbo ministrui nustatyti Tarnybos teikiamos specializuotos pagalbos teikimo sąlygas ir tvarką, siekiant, kad tokios pagalbos teikimas būtų aiškus, konkretus ir suprantamas bet kuriam subjektui. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu bus siūloma nustatyti konkrečias Tarnybos teikiamos pagalbos / paslaugų rūšis, jų gavimo sąlygas, tvarką, tęstinumo galimybes ir kt. Pažymėtina, kad VTAPI 36 straipsnio 3 dalyje įtvirtinama, jog paties specializuotos pagalbos poreikio vertinimo sąlygas ir tvarką nustato taip pat socialinės apsaugos ir darbo ministras.

VTAPI 36⁶ straipsnio 3 dalyje siūloma numatyti, kad tais atvejais, kai nustačius, kad specializuota pagalba reikalinga ir turi būti suteikta nedelsiant, tačiau specializuotos pagalbos poreikio nustatymo metu dėl objektyvių aplinkybių jos nėra galimybių suteikti Tarnyboje, organizuojamas asmens sveikatos priežiūros paslaugų galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui suteikimas sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Svarbu pastebėti, kad praktikoje gali pasitaikyti atveju, kai skubią pagalbą Tarnyboje dėl užimtumo gali būti sudėtinga užtikrinti. Taip pat individualius sprendimus, geriausiai atitinkančius vaiko interesus, gali priimti tiek ikiteisminio tyrimo subjektai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai, o ir apskritai, vaiko pristatymas į Tarnybą

specializuotai pagalbai gauti ne visada gali atliepti jo geriausias interesus, todėl labai aktualu numatyti alternatyvą. Atkreiptinas dėmesys, kad tokios nuostatos įtvirtinimas nesukurtų naujų pareigų ar atsakomybių sveikatos priežiūros įstaigoms, nes atitinkamų paslaugų teikimas seksualinį smurtą patyrusiems vaikams jau ir dabar yra įtvirtintos Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimai seksualinį smurtą patyrusiems moteriškosios lyties asmenims apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. V-1765 „Dėl Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimai seksualinį smurtą patyrusiems moteriškosios lyties asmenims aprašo patvirtinimo“, tačiau labai svarbu atkreipti dėmesį, kad minėtame teisės akte taikymas orientuotas tik į moteriškos lyties asmenis, kas neatitinka poreikio bei galimai diskriminuoja vyriškos lyties asmenis, todėl numatoma, kad sveikatos apsaugos ministras turės priimti VTAPI projekto įgyvendinamuosius teisės aktus, kuriais bus reglamentuotas paslaugų teikimas ir vyriškos lyties asmenims, nukentėjusiems nuo seksualinio smurto. Taip pat pažymėtina, kad suteikus asmens sveikatos priežiūros paslaugą galimai seksualinį smurtą patyrusiam vaikui, jis vis tiek bus užregistruojamas į eilę gauti specializuotą pagalbą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje, pavyzdžiui, tam, kad specialistai parengtų ilgalaikės kompleksinės pagalbos vaikui ir jo šeimai rekomendacijas.

21. VTAPI 50 straipsnio 1 dalį papildyti naujais 19 ir 20 punktais, numatant kad už specializuotos pagalbos vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, ir jų atstovams pagal įstatymą, o taip pat organizuojant mokymus, šviečiamojo pobūdžio susitikimus, edukacinius užsiėmimus, skirtus įvairių sričių (socialinės, sveikatos apsaugos, teisėsaugos, švietimo ir kt.) specialistams, vaikams ir jų šeimoms vaiko teisės į visapusišką apsaugą nuo seksualinio smurto užtikrinimo srityje atsakinga tampa Tarnyba. Tokiu būdu šiuo metu Pagalbos centro vykdomą veiklą perduodant šiai įstaigai, siekiama padidinti specializuotos pagalbos prieinamumą ir efektyvinti jos teikimą.

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje paslaugas vaikams, nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, teikia vienintelė įstaiga – Pagalbos centras. Pagalbos centre visos reikiamos paslaugos sutelktos po vienu stogu (psichologinis įvertinimas, psichologinė pagalba, teismo medicinos eksperto apžiūra, socialinio darbuotojo konsultacijos, kt.) ir jame teikiama pagalba vaikams iš visos Lietuvos (Pagalbos centras yra Vilniuje). 2021 m. Pagalbos centre įsteigtas Edukacinis centras, vykdamas prevencinę veiklą vaikams bei šviečiamąją veiklą vaikų artimiesiems bei su vaikais ir šeimomis dirbantiems specialistams.

Vadovaujantis statistiniais duomenimis, paslaugos suteiktos:

- 2020 metais – 317 vaikams (220 mergaičių ir 97 berniukų): 62 teisinės apklausos; 40 teismo medicinos eksperto apžiūrų; 317 psichologo paslaugos vaikams; 427 pagalba vaikų šeimos nariams. Organizuota 13 mokymų, kuriuose dalyvavo 155 specialistai; taip pat 4 šviečiamieji susitikimai, kuriuose dalyvavo 123 specialistai. 1 edukacinis užsiėmimas vaikams – dalyvavo 49 vaikai;

- 2021 m. – 332 vaikams (233 mergaičių ir 99 berniukų): 75 teisinės apklausos; 47 teismo medicinos eksperto apžiūrų; 332 psichologo paslaugos vaikams; 487 pagalba vaikų šeimos nariams. Organizuoti 15 mokymų, kuriuose dalyvavo 259 specialistų; taip pat 4 šviečiamieji susitikimai, kuriuose dalyvavo 19 specialistų. Parengta metodinė medžiaga pedagogams prevenciniam darbui su vaikais (siekiant apsaugoti juos nuo seksualinio smurto).

- 2022 m. – 274 vaikams (193 mergaitės ir 81 berniukas): 53 teisinės apklausos; 43 teismo medicinos eksperto apžiūrų; 274 psichologo paslaugos vaikams; 401 pagalba vaikų šeimos nariams. Organizuoti 10 mokymų, kuriuose dalyvavo 255 specialistai; taip pat 7 šviečiamieji susitikimai, kuriuose dalyvavo 205 specialistai. 13 edukacinių užsiėmimų vaikams – dalyvavo 295 vaikai.

- 2023 m. – 327 vaikams (236 mergaitėms, 97 berniukams): 76 teisinės apklausos; 58 teismo medicinos eksperto apžiūros; 327 psichologo paslaugos vaikams; 408 pagalbos vaikų šeimos nariams. Organizuoti 5 mokymai, kuriuose dalyvavo 134 specialistai; taip pat 10 šviečiamųjų susitikimų, kuriuose dalyvavo 266 specialistai. 25 edukaciniai užsiėmimai vaikams – dalyvavo 607 vaikai.

Dėl Pagalbos centro paslaugų galimybę kreiptis turi tiek vaiko atstovai pagal įstatymą, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai bei teisėsaugos institucijų pareigūnai, tačiau nėra aiškiai sureguliuota tvarka bei kriterijai, kada vaikas būtinai turėtų gauti Pagalbos centro teikiamą pagalbą, bei nėra aiškaus kontrolės mechanizmo ir grįžamojo ryšio (ar vaikas pagalbą gavo, ar apskritai dėl specializuotos pagalbos buvo kreiptasi) arba susikalbėjimo tarp situacijoje veikiančių institucijų bendradarbiaujant ir derinant tarpusavio veiksmus, nukreipiant šeimą šią specializuotą pagalbą gauti. Praktikoje nutinka atvejų, kad dalis vaikų lieka be jam reikalingos pagalbos.

22. ANK projektu siūloma ANK 72 straipsnio 4–7 dalyse įtvirtinti darbdavio, priimančiosios organizacijos, juridinio asmens, pasitelkiančio asmenį teikti paslaugas ar priimančio asmenį atlikti praktiką, stažuotis, vadovo ar jo įgalioto asmens administracinę atsakomybę už VTAPI 30 straipsnio reikalavimų nevykdymą, užtikrinant jos diferencijavimą, atsižvelgus į pavojingumą, t. y. nustatyti mažesnes baudų ribas už asmens neteisėto darbo su vaikais kodo nepartikrinimą ir didesnes baudų ribas, kai nustatoma, kad įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje dirba, užsiima savanoriška veikla, atlieka praktiką, stažuojasi, vykdo individualią veiklą ar teikia paslaugas asmuo, teistas už nusikalstamas veikas numatytas VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje arba jas padaręs, bet atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės VTAPI 30 straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais. Be to, ANK projektu siūloma ANK 72 straipsnio 8–9 dalyse įtvirtinti individualią veiklą vykdančio ir paslaugas teikiančio asmens, administracinę atsakomybę už VTAPI 30 straipsnio reikalavimų nevykdymą, siekiant išvengti situacijų, kai toks asmuo teikdamas paslaugas tik fiziniams asmenims, gali piktnaudžiauti fizinių asmenų pasitikėjimu ir likti visiškai nebaudžiamas, net ir identifikavus, kad jis vykdė VTAPI 30 straipsnyje numatytas jam draudžiamas veiklas. ANK 72 straipsnio 4–9 dalyse numatytos baudų ribos siūlomos įvertinus ANK įtvirtintų panašių administracinių nusižengimų baudų ribas (ANK 96¹ straipsnyje „LR užimtumo įstatyme nustatytų skaidriai dirbančių asmenų identifikavimo reikalavimų pažeidimas“ ir ANK 95 straipsnyje „Nelegalus darbas“ nustatytas baudas).

Taip pat ANK projektu siūloma įtraukti VTAPI projektu numatytas įstaigas, atsakingas už VTAPI reikalavimų laikymosi priežiūrą ir pažeidimų prevenciją, į sąrašą subjektų, galinčių pradėti administracinio nusižengimo teiseną ir surašyti administracinio nusižengimo protokolus.

23. ANK projektu siūloma tikslinti ANK 589 straipsnio 49 punktą, policijai paliekant teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną bei surašyti administracinio nusižengimo protokolus dėl ANK 72 straipsnio 1, 2 ir 3 dalies pažeidimų (dabar galiojanti tvarka), neįtraukiant jos į VTAPI 30 straipsnio reikalavimų laikymosi priežiūros vykdymą.

24. ANK projektu siūloma tikslinti ANK 589 straipsnio 52 punktą išbraukiant ANK 72 straipsnio 3 dalį eliminuojant įgaliojimus Socialinių paslaugų priežiūros departamentui pradėti administracinių nusižengimų teiseną minėto straipsnio atitinkamos dalies pagrindu, nes ANK 72 straipsnio 3 dalyje numatytų fizinio ar psichinio vaiko žalojimo faktų nustatymas priklauso policijos bei Tarnybos kompetencijai. Dėl tos pačios priežasties siūloma tikslinti ir ANK 589 straipsnio 58 punktą išbraukiant ANK 72 straipsnio 3 dalį eliminuojant įgaliojimus Valstybinės darbo inspekcijai pradėti administracinių nusižengimų teiseną minėto straipsnio 3 dalies pagrindu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Priimti įstatymai neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir plėtrai neturės.

8. Įstatymų projektų atitikties strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentui.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios
Priėmus įstatymus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitikties Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. VTAPI projekto sąvoka ir ją įvardijančio termino įvertinimas buvo atliktas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka. Sąvoka *specializuota pagalba galimai seksualinį smurtą patyrusiems vaikams* suderinta su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

11. Įstatymų projektų atitikties Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos dokumentų nuostatoms.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Įgyvendinant VTAPI projektu teikiamus siūlymus:

1. Vyriausybė iki 2024 m. spalio 31 d. turės:

1.1. pakeisti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1114 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

1.2. netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gegužės 25 d. nutarimą Nr. 517 „Dėl Darbų, veiklų ir paslaugų, kurių dirbti, atlikti ar teikti dėl tiesioginių kontaktų su vaikais neturi teisės asmenys, įsiteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI skyriuje, ar už kitas nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija ar prostitucija, sąrašo patvirtinimo“.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2024 m. spalio 31 d. turės:

2.1 patvirtinti specializuotos pagalbos vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, poreikio nustatymo bei teikimo sąlygas ir tvarką;

2.2 pakeisti Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. A1-803 „Dėl Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.3 pakeisti Atvejo vadybos tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. A1-141 „Dėl Atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.4. pakeisti Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. A1-182 „Dėl Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

2.5. pakeisti Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr. A1-316 „Dėl Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

2.6. pripažinti netekusiais galios Globos namų „Užuovėja“ nuostatus patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. A1-309 „Dėl Globos namų „Užuovėja“ nuostatų patvirtinimo“;

2.7. priimti įsakymą dėl įgaliojimų suteikimo vykdyti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio priežiūrą.

3. Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorius iki 2024 m. spalio 31 d. turės patvirtinti neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo išdavimo ir naudojimo tvarką.

4. Sveikatos apsaugos ministras iki 2024 m. spalio 31 d. turės:

4.1. pakeisti Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimai seksualinį smurtą patyrusiems moteriškosios lyties asmenims aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. V-1765 „Dėl Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimai seksualinį smurtą patyrusiems moteriškosios lyties asmenims aprašo patvirtinimo“;

4.2. pakeisti Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-839 „Dėl Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

4.3. priimti įsakymą dėl įgaliojimų suteikimo vykdyti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio priežiūrą.

5. Švietimo, mokslo ir sporto ministras iki 2024 m. spalio 31 d. turės:

5.1. pakeisti Nacionalinės švietimo agentūros nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. V-573 „Dėl Nacionalinės švietimo agentūros nuostatų patvirtinimo“;

5.2. priimti įsakymą dėl įgaliojimų suteikimo vykdyti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio priežiūrą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymams įgyvendinti papildomų lėšų iš valstybės (savivaldybių) biudžeto reikės neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo sudarymo ir tikrinimo sprendimui bei reikalingoms elektroninėms paslaugoms sukurti – 154 tūkst. Eur (suma apskaičiuota remiantis užsieniečių skaitmeninio leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje sukūrimo pagrindu), lėšos suplanuotos pagal programą Vidaus reikalų valstybės informacinių išteklių valdymas. Planuojama, kad specializuotos pagalbos funkciją delegavus Tarnybai, finansavimo poreikis iš valstybės biudžeto lėšų nesikeis.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus buvo organizuojami tarpžinybiniai pasitarimai su kitų ministerijų (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos) bei institucijų (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, Tarnybos, Valstybinės darbo inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Informatikos ir ryšių departamento, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos ir kt.) atstovais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „*Eurovoc*“: „darbo su vaikais apribojimai“, „neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Kartu su Įstatymų projektais pateikiama teisės aktu sukeliamų arba teisės akto projektu galimų sukelti ūkio subjektų prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų apskaičiavimo ataskaita (toliau – Skačiuoklė). Remiantis skaičiuoklės duomenimis, pagal galiojantį teisės aktą (VTAPI 30 straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatytų įpareigojimų) prisitaikymo išlaidos sudaro 36 871,28 Eur sumą. Pagal teisės akto projektą prisitaikymo išlaidų suma yra 89 009,81 Eur. Teisės akto projektu numatomas sukelti prisitaikymo išlaidų pokytis 52 138,54 Eur.

Pažymima, kad darbdaviams ir asmenims, veikiantiems pagal individualią veiklą, įstatymų projektais nesukeliama didelė administracinė našta, kadangi iš esmės teisinis reguliavimas jų atžvilgiu nekeičiamas, nes šiuo metu pagal VTAPI 30 straipsnio 4 ir 5 dalis jie turi pareigą tikrinti asmenis prieš priimant į darbą ar prieš pradėdant teikti paslaugas. Be to, darbdaviams, priimančiosioms organizacijoms bei juridiniams asmenims, pasitelkiantiems asmenis teikti paslaugas ar priimančiams atlikti praktiką, stažuotis, yra sukurta pagalbos įrankių (automatizuotas teistumo patikrinimas, e. paslaugų portalo funkcionalumas), kurie reikšmingai mažina jų administracinę naštą. Taip pat VTAPI 30 straipsnio reikalavimų vykdymą prižiūrinčioms institucijoms yra sukurta eilė pagalbos įrankių, užtikrinančių administracinės naštos mažinimą.